

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK**

Studij sestrinstva

Elizabeta Tomljenović

**POJAVNOST ZANEMARIVANJA I
ZLOSTAVLJANJA MEĐU DJECOM I
ADOLESCENTIMA KOJI SE LIJEČE NA
ODJELU ZA DJEČJU I
ADOLESCENTNU PSIHIJATRIJU**

Završni rad

Osijek, 2016.

Rad je ostvaren na Kliničkom odjelu za dječju i adolescentnu psihijatriju
Kliničkog bolničkog centra Osijek.

Mentorica rada: doc. dr. sc. Katarina Dodig Čurković, dr. med.

Rad sadrži: 41 list i 27 tablica.

Zahvala

Zahvaljujem mentorici doc. dr. sc. Katarini Dodig Čurković, dr. med., koja je pratila proces pisanja završnog rada i koja me svojim znanjem savjetovala i usmjeravala prema završetku studija. Također zahvaljujem svojoj obitelji, Ivanu, Petru te prijateljima na podršci tijekom cijelog školovanja i završetka studija.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Pojam zlostavljanja djece i adolescenata	1
1.1.1. Raširenost zlostavljanja djece i adolescenata.....	2
1.1.2. Vrste i oblici zlostavljanja	3
1.2. Pojam zanemarivanja djece i adolescenata.....	5
1.2.1. Raširenost zanemarivanja	6
1.2.2. Oblici zanemarivanja	6
2. DJECA I ADOLESCENTI.....	8
4. CILJ ISTRAŽIVANJA	10
5. ISPITANICI I METODE	11
5.1. Ispitanici	11
5.2. Upitnik	11
5.3. Statističke metode.....	11
5.4. Etička načela.....	12
6. REZULTATI.....	13
7. RASPRAVA.....	33
8. ZAKLJUČAK	36
9. SAŽETAK.....	37
10. SUMMARY	38
11. LITERATURA.....	39
12. ŽIVOTOPIS	40
13. PRILOZI.....	41

1. UVOD

1.1. Pojam zlostavljanja djece i adolescenata

Problemi zanemarivanja i zlostavljanja su u posljednjim desetljećima pobudili veliki interes javnosti, medija te stručnjaka različitih profila. Tijekom povijesti, zlostavljanje je bilo stalno prisutno, no nije mu se pridavalo toliko važnosti. Ako se i pojavi u javnosti, ta pojava izaziva zgražanje i zabrinutost zbog veličine i posljedica za zdravlje, dobrobit i razvoj djece. Zlostavljanje se često zamjenjuje nazivom „mračni fenomen našeg doba“, a sam takav naziv upućuje da je takav pojam onda teško točno definirati. Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije (2006), zlostavljanje je „Svaki oblik tjelesnog i/ili emocionalnog zlostavljanja, seksualnog zlostavljanja, zanemarivanja i nemarnoga postupanja ili iskorištavanja djece, što rezultira stvarnom ili potencijalnom opasnosti za djetetovo zdravlje, preživljavanje, razvoj ili dostojanstvo u kontekstu odnosa odgovornosti, povjerenja i moći“ (1).

Zlostavljanje djeteta je definirano kao namjerna ozljeda djeteta. Erik Erikson (1963) je rekao: „Najgori grijeh je unakazivanje djetetovog duha!“ (2). Djeca su osjetljiva, relativno slaba i posljedica zlostavljanja je dugotrajna i ostavlja veliki trag na djetetu (2).

Kako bismo prepoznali zlostavljanje, obično se ističe da se radi o trajnoj ili učestaloj izloženosti, namjerno nasilnim postupcima, koji se događaju u kontekstu odnosa odgovornosti, povjerenja i moći te posljedicama koje mogu biti jasno uočljive (ozljede) ili teže primjetne (emocionalne povrede i ozljede unutarnjih organa). Element koji je jako važan pri definiranju zlostavljanja je trajnost ili učestalost izloženosti, no jednako tako i pojedinačni izrazito grubi postupci mogu izazvati ozbiljne ozljede i dugoročne posljedice. Drugi element koji se koristi u definiranju zlostavljanja djece je hotimično nedobronamjerno postupanje ili nanošenje povrede ili boli. Jednako tako, djeca sve češće doživljavaju nasilje i od roditelja, starije braće ili sestara, nastavnika, dadilja, trenera (1).

1.1.1. Raširenost zlostavljanja djece i adolescenata

Jako je teško realno odrediti raširenost nasilja prema djeci. Uzroci tome su razni, od nedostataka podataka jer velik dio zlostavljanja koja se dogode nikada ne uđe u službenu statistiku te u nerazvijenim zemljama službe za zaštitu djece rade jako loše pa nepostoji mogućnost ili se uopće ne može prijaviti zlostavljanje. Kod zlostavljanja je i učestalo da se slučaj zlostavljanja prešuti, ne bude prijavljen niti ikada razjašnjen, stoga statistika ne prikazuje uvijek potpunu i stvarnu sliku zlostavljanja. Fond Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF) iznosi da je između 500 milijuna i 1,5 milijarde djece godišnje doživjelo neki oblik zlostavljanja. U službenim podacima američkog Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi za 2008.godinu, navodi se da je 772.000 djece u SAD-u bilo zlostavljano, dok je stopa viktimizacije 10,3 na 1000 djece u populaciji. Podaci govore da je 32,6% svih žrtava bilo mlađe od 4 godine, 23,6% žrtava bilo je u skupini od 4 do 7 godina, a 18,9% u skupini od 8 do 11 godina. Iz navedenog je zaključeno da se zlostavljanje smanjuje s dobi. Od tih žrtava bilo je 48,3% dječaka, dok je djevojčica 51,3%. Po pitanju zastupljenosti oblika zlostavljanja, najzastupljenija su zanemarivanja (71,1%), zatim tjelesno zlostavljanje (16,1%), spolno (9,1%) te emocionalno zlostavljanje (7,3%). Od 1990. do 2009. je zabilježen porast s 49% na 78% djece. Ti podaci se odnose samo na prijavljene slučajeve. Godine 2008. je zabilježeno da je od posljedica zanemarivanja i zlostavljanja na nacionalnoj razini umrlo 1 740 djece, a 2009. godine 1770. Stopa smrtnosti je 2,34 na 100.000 djece. Najčešći razlozi smrti su dugotrajno i višestruko zlostavljanje, jedan impulzivni incident, kronično ili akutno zanemarivanje te fizičko zlostavljanje (1).

Iako u Hrvatskoj nema detaljno provedenih procjena pojave zlostavljanja i zanemarivanja, neka novija istraživanja na temelju procjene mladih su dobila podatke da je njih 15,9% bilo izloženo tjelesnom zlostavljanju, 16,5% emocionalnom, 14,8% svjedočenju obiteljskom nasilju, 14% spolnom zlostavljanju te 2,5% zanemarivanju. Ministarstvo unutarnjih poslova i njihovi podaci od 2002. iznose podatak o 1 304 prijavljena slučaja. Godine 2006. je zabilježen kontinuirani porast zanemarivanja i zlostavljanja maloljetne osobe ili djeteta, ukupno 2 581 prijavljen. Nakon te godine slijedi pad pojave prijave zlostavljanja i zanemarivanja. Godine 2010. je prijavljeno 1 286 slučajeva. Ukupno 324 slučaja o spolnom zlostavljanju djeteta su prijavljena 2009. godine. Nažalost, važno je istaknuti da podaci nisu potpuno točni jer mnogo slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece nije prijavljeno (1).

1.1.2. Vrste i oblici zlostavljanja

Razlikujemo četiri osnovna oblika zlostavljanja: fizičko (tjelesno), seksualno, psihičko (emocionalno). Često se svi oblici zlostavljanja preklapaju i dolaze jedno uz drugo.

1. Fizičko zlostavljanje

Pod pojmom tjelesnog zlostavljanja djece podrazumijeva se učestalo ili jednokratno grubo, namjerno nanošenje boli, tjelesnih ozljeda te neodgovorno postupanje roditelja i drugih osoba koje uključuje potencijalni rizik od tjelesnog ozljeđivanja, čije posljedice mogu, ali i ne moraju biti vidljive (1). Fizičko zlostavljanje uključuje svaku fizičku ozljedu nastalu kao posljedica udaranja nekim predmetima, udaranja nogama ili šakama, batina, drmanja, nanošenja opekotina, bacanja, gušenja, šamaranja, grizenja, ostavljanja djece same u automobilu (3). Indikatori fizičkog zlostavljanja mogu biti tjelesni pokazatelji kao što su neobjašnjive opekline, ugrizi, modrice, slomljene kosti, crne oči te ponašajni pokazatelji kao npr. neobičan oprez djece u kontaktu s odraslim osobama, sklonost pretjeranom udovoljavanju autoritetima, sramežljivost ili pak agresivnost te često izostajanje s nastave. Socijalni pokazatelji tjelesnog zlostavljanja su slabe socijalne vještine, slabe kognitivne i jezične vještine, nepovjerenje prema vršnjacima i nemogućnost uspostave prijateljskih odnosa s vršnjacima. Emocionalni pokazatelji su ljutnja, nemogućnost izražavanja osjećaja. Adolescenti koji su doživjeli ovaj oblik zlostavljanja često i lažu, krađu te se agresivno ponašaju prema drugima (1,2).

2. Emocionalno zlostavljanje

Emocionalno zlostavljanje je stalno neprijateljsko ponašanje roditelja i drugih koji se postavljaju autoritativno i moćno te na temelju toga dijete može zaključiti da je bezvrijedno što dovodi do oštećenja djetetove emocionalne stabilnosti i psihološkog kapaciteta te negativno utječe na njegov razvoj i dobrobit. Emocionalno zlostavljanje je prisutno kada ponašanje roditelja rezultira smanjenjem socijalnog, emocionalnog ili intelektualnog funkcioniranja. Emocionalna ozljeda djeteta nastaje nakon omalovažavanja djeteta, odbacivanja, ignoriranja djeteta, okrivljavanja djeteta zbog nemogućnosti kontroliranja određene situacije te kod provođenja oštre i nedosljedne discipline. Smatra se kako je emocionalno zlostavljanje najzastupljenije, ali pak najmanje istraživano. Oblici ponašanja roditelja koji upućuju na moguće emocionalno zlostavljanje su pojave neke krajnosti u ponašanju kao što su učestalo žaljenje. Emocionalno zlostavljanje prati sve ostale oblike zlostavljanja. Emocionalno

zlostavljanje može biti samostalno, dok ujedno može biti i posljedica zanemarivanja, tjelesnog i spolnog zlostavljanja. Razdoblje života koje je rizično za pojavu emocionalnog zlostavljanja je između 13. i 17. godine (1,2).

U emocionalno zlostavljanje možemo svrstati odbacivanje, vikanje, govorenje prostota i psovki, ismijavanje, ruganje i sramoćenje, teroriziranje prijetnjama i kaznama, grupno kritiziranje i uspoređivanje s drugom djecom, izoliranje i ograničavanje, ignoriranje, iskorištavanje, manipuliranje. Znakove pomoću kojih ćemo prepoznati da je dijete emocionalno zlostavljano možemo podijeliti na tjelesne pokazatelje (zdravstveni problemi, problemi sa snom i hranjenjem, zdravstveni problemi bez organske osnove), ponašajne pokazatelje emocionalnog zlostavljanja (povučenost, usamljenost, nisko samopouzdanje, pretjerana pasivnost ili pretjerana aktivnost, ponašanja neprimjerena dobi), emocionalni pokazatelji (emocionalna nestabilnost, tuga, strah, anksioznost, depresivna raspoloženja, neiskazivanje radosti ili zadovoljstva), kognitivni pokazatelji (nazadovanje u školi, nezainteresiranost), socijalni pokazatelji (poteškoće u stvaranju odnosa s vršnjacima, nastavnicima i drugim ljudima, nesigurnost, niske razine socijalne kompetentnosti, smanjene mogućnosti prilagodbe, ne usuđuje se uključiti u aktivnosti) (1,2).

3. Seksualno zlostavljanje

Seksualno zlostavljanje djece je bilo kakav seksualni čin između dvije maloljetne osobe ako jedna ima moć nad drugom ili između odrasle i maloljetne osobe. To je bilo kakvo uvjeravanje ili prisiljavanje djeteta da sudjeluje u seksualnim radnjama (s kontaktom ili bez kontakta). Seksualna radnja podrazumijeva ekshibicionizam, izlaganje pornografskom materijalu, seksualiziranu komunikaciju putem telefona ili interneta te voajerizam (1).

Indikatori seksualno zlostavljanog djeteta su djetetove poteškoće sa sjedenjem i hodanjem, djetetovo odbijanje presvlačenja za sat tjelesnog odgoja u školi ili odbijanje sudjelovanja u fizičkim aktivnostima, noćne more, mokrenje u krevet, odbijanje liječničkog pregleda, iznenadne promjene u apetitu, iznošenje neuobičajenog seksualnog znanja ili ponašanja, pojava spolne bolesti ili trudnoće, bježanje od kuće, prijava zlostavljanja od strane roditelja ili neke druge starije osobe. Jednako tako može se posumnjati na seksualno zlostavljanje kod djeteta ako se skrbnik ili roditelj počne ponašati previše zaštitnički prema djetetu, ako ograničava kontakt djeteta s drugom djecom, ako su roditelji izolirani i šutljivi, ljubomorni te kontroliraju

druge članove obitelji (2). Rizik za zlostavljanje je 1,75 puta veći kod djece koja imaju neki nedostatak, bolest ili neke poteškoće (1).

Fizički znaci zlostavljanja su: genitalne infekcije, ozljede na grudima, bradavicama, ispod trbuha, ozljede u genitalnom, analnom području, krvarenja, modrice, problemi s mjehurom, bolovi prilikom mokrenja, česte upale grla, poteškoće gutanja i osjećaj gušenja, česte psihosomatske smetnje (glavobolja, bolovi u truhu), trudnoća, menstrualne smetnje, iznenadno gubljenje ili dobivanje na težini, često tuširanje, defanzivan govor tijela, pokrivanje, skrivanje, pokušaj djeteta da bude nevidljivo, oblačenje koje puno otkriva. Emocionalni znaci su: ljutnja, tjeskoba, bespomoćnost, strah od odlaska kući nakon škole, strah od mraka i odlaska u krevet, strah od zatvorenih vrata, kupaonice, tuša, izoliranost, sram, krivnja, strah od fizičkoga kontakta, plač, depresija, konfuzija. Kod seksualnog zlostavljanja može se pojaviti seksualizirano ponašanje: neuobičajen interes za svoje i tuđe genitalije, česta masturbacija, upotreba „prostih riječi“, strah od svlačenja na tjelesnom odgoju, crteži s naglašenim seksualiziranim detaljima, guranje objekata u vaginu ili rektum, promiskuitet, prostitucija. U socijalnom ponašanju dolazi do konfuzija uloga u obitelji, odbijanje ili molba da ne ostane s određenom osobom, mokrenje u krevetu, tepanje, konstantno „dobro ponašanje“, perfekcionizam, poslušnost, vrlo kontrolirano ponašanje, povučenost ili hiperaktivnost. Mogu se pojaviti smetnje pažnje, lako mu je odvući pažnju, ne jede ili jede previše, te se javljaju problemi u poteškoći izražavanja svog mišljenja. Još neka dodatna ponašanja kod djece koja su seksualno zlostavljana su pretjerana briga za braću/sestre, nisko samopoštovanje, nedostatak povjerenja u sebe, umanjivanje svoje vrijednost, opiranje vezivanju, nedostatak emocionalne kontrole, nelagoda pri fizičkom kontaktu ili pri fizičkoj blizini (4).

1.2. Pojam zanemarivanja djece i adolescenata

Zanemarivanje je nezadovoljavanje djetetovih potreba u mjeri koja znatno djeluje na djetetov razvoj (1). Zdrave stabilne obitelji svojoj djeci osiguravaju fizičku sigurnost, emocionalno zdravlje i njihovu socijalnu integraciju, a propuštanje svega prethodno navedenog smatra se zanemarivanjem. Funkcionalne obitelji bi trebale svome djetetu zadovoljiti osnovne fizičke potrebe (primjerena prehrana, sigurni životni uvjeti, primjereno odijevanje, briga o fizičkom zdravlju), dok su jednako tako nužne zadovoljene emocionalne potrebe (emocionalni dodir, pogled, govor roditelja, senzorna i kognitivna stimulacija djeteta, emocionalni odnos s

roditeljem, poštovanje, pohvaljivanje, uvažavanje djetetova mišljenja, ohrabrivanje, emocionalna podrška, stabilnost te struktura doma i obitelji) djeteta kako bi se razvijalo u emocionalno stabilnu osobu (1,2).

1.2.1. Raširenost zanemarivanja

U službenim podacima američkog Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi za 2008. godinu, od 772.000 djece u SAD-u je zabilježeno da je gotovo jedna polovina doživjela obrazovno zanemarivanje (47%), jedna trećina fizičko (tjelesno) (38%), a jedna četvrtina emocionalno zanemarivanje (25%) (1).

Prema istraživanju Poliklinike za zaštitu djece grada Zagreba i Hrabrog telefona 2008. godine, na preko 4000 učenika srednjih škola je utvrđeno da je 12% djece doživjelo neki oblik zanemarivanja (1).

1.2.2. Oblici zanemarivanja

Razlikujemo 4 oblika zanemarivanja: fizičko, emocionalno, obrazovno, medicinsko ili zdravstveno zanemarivanje.

1. Fizičko zanemarivanje

Fizičko zanemarivanje djeteta je oblik zanemarivanja u kojem su nezadovoljene djetetove fizičke potrebe. Pod djetetovim fizičkim potrebama podrazumijevamo raznoliku prehranu, adekvatan i siguran smještaj, prikladnu odjeću te zaštitu od ozljeda. Fizičko zanemarivanje se očituje u neuhranjenosti djeteta, lošoj osobnoj higijeni, neadekvatnoj odjeći, prljavoj te poderanoj odjeći i obući (1,2).

2. Emocionalno zanemarivanje

Emocionalno zanemarivanje se definira kao nezadovoljavanje emocionalnih potreba djeteta. Kada dođe do emocionalnog zanemarivanja, dijete se osjeća odbačeno. Ono obuhvaća nedovoljno pružanje brige, ljubavi, pažnje, zabranu djeteta da se druži s ostalom djecom ili pak ohrabrivanje u uzimanju droge i alkohola od strane roditelja ili skrbnika. Emocionalno zanemarivanje ćemo prepoznati tek u kasnijoj dobi djeteta i teže se uočava. Neki od pokazatelja

mogu biti sramežljivost, nisko samopouzdanje, a ponekad i agresivnost, krađa i neposlušnost, delikvencija kako bi zadobili pažnju roditelja ili skrbnika (1,2).

3. Obrazovno zanemarivanje

Obrazovno zanemarivanje podrazumijeva kada roditelji svojoj djeci ne pružaju dovoljno pomoći, potpore pri učenju, ne omogućavaju potrebnu opremu za školovanje te ne prisustvuju roditeljskim sastancima. Ova vrsta zanemarivanja često dolazi zajedno s nekom drugom vrstom zlostavljanja ili zanemarivanja. Obrazovno zanemarivanje ćemo prepoznati po lošem školskom uspjehu djeteta unatoč prosječnom ili iznadprosječnom intelektualnom razvoju, učestalim izostancima s nastave, stalnom kašnjenju na nastavu (1,2).

4. Medicinsko ili zdravstveno zanemarivanje

Medicinsko ili zdravstveno zanemarivanje roditelja podrazumijeva neobavljanje redovitog cijepljenja i sistematskog pregleda, neodlazak liječniku kada to zdravstveno stanje djeteta zahtijeva, nevođenje djeteta na potrebne medicinske zahvate, tretmane te nevođenje brige o redovitom uzimanju lijekova. Medicinsko zanemarivanje prvobitno primjećuju pedijatri i liječnici školske medicine, pregledom u dokumentaciju o obveznim sistematskim pregledima i cijepljenjima te stomatolozi nakon pregleda zuba. Jednako tako znakovi medicinskog zanemarivanja su neliječene kronične upale i bolesti, prijelom, inficirane rane, infekcije (1,2).

2. DJECA I ADOLESCENTI

Prema Piagetovoj teoriji, organizam nikada nije samo skup stanica, tkiva i organa nego on organizam definira kao visokostrukturirane sustave. Ističe bit inteligencije u temeljnoj organizaciji. Upravo se ta organizacija očituje u kognitivnim strukturama koje dijete stvara tijekom svog životnog razvoja. Drugo temeljno načelo je adaptacija. To je jako bitno načelo koje omogućava da se osoba (dijete, adolescent) u dodiru s okolinom ujedno i asimilira s njom u svoje postojeće kognitivne strukture te istodobno da i akomodira svoje strukture kako bi uspješno razumjela nove činjenice. Proučavajući razvoj djeteta, shvaća se da organizmi nisu statički, mijenjaju se tijekom života. S djetetovim razvojem ujedno se razvija i mijenja inteligencija; razvijajući se, djeca stvaraju kvalitativno različite strukture koje im omogućavaju da bolje shvate svijet oko sebe. Piaget te strukture naziva razvojnim stupnjevima, dijeli ih na četiri stupnja ili razdoblja. Prvo je senzomotoričko razdoblje (0 – 2 godine), tada dijete spoznaje svijet putem izravnog djelovanja. Djetetovo ponašanje ograničeno je na jednostavne, biološke određene reflekse odnosno danas to nazivamo urođeno organizirano ponašanje. To razdoblje razvoja djeteta je temelj svih ostalih razdoblja razvoja. Razvijaju se senzomotoričke sheme (uvježbani sklopovi pomoću kojih dijete djeluje i uči), namjerno ponašanje (sposobnost odvajanja sredstava od cilja). Drugo razdoblje je predoperacijsko (2 – 6 godina) u kojem dijete rješava probleme pomoću predočavanja odnosno sposobnosti upotrebe neke stvari kao simbola za predodžbu. U tome razdoblju djetetova intelektualna prilagodba je mnogo brža, učinkovitija, pokretnija. Nakon predoperacijskog slijedi konkretno razdoblje (6 – 12 godina) u kojem dijete logično rješava probleme. Posljednje je formalno razdoblje (12 godina – odraslo), razdoblje sposobnosti hipotetičko-deduktivnog rasuđivanja odnosno to je postupak rješavanja problema pomoću sposobnosti stvaranja i provjera hipoteza te izvođenje logičkih zaključaka na temelju rezultata provjera. U tome razdoblju adolescent koristi postavke „ako da“, „možda“, „ako onda“. Zaokupljen je svojim snovima. Sva ta razdoblja dijete odnosno adolescent prolazi ovisno o četiri glavna činitelja koja pridonose razvoju: sazrijevanje, fizičko iskustvo, društveno iskustvo i ekvilibracija (samoregulacija) (5).

Adolescencija je prijelazno razdoblje između djetinjstva i odrasle dobi. Adolescencija traje naročito dugo, gotovo jedno cijelo desetljeće (4). Period adolescencije traje od negdje 9./10. godine do 22./24. godine. Razlog zašto tako dugo traje adolescencija je dugo školovanje, stoga se i kasnije osoba osamostaljuje i kasnije stječe uvjete za samostalan život. Razlikujemo fazu

predadolescencije, rane, srednje i kasne adolescencije te postadolescencije. Hall je 1904. godine opisao adolescenciju kao stanje bure i stresa. Asen navodi kako je to razdoblje najvećih životnih promjena koje se više nikada ne pojavljuje tijekom života. Impulzivnost, glad za novim iskustvima karakteriziraju ovo razdoblje života. Adolescenti se ponašanjem i oblačenjem znatno razlikuju od drugih, pretjeruju u svemu jer upravo isticanjem pokušava sebe prikazati drugačijim od ostalih kako bi zadržao svoju jedinstvenost. Gledajući s vanjske strane, adolescent pokušava „presložiti sebe“, dok u unutarnjem dijelu sebe osjeća kaos i strah. Odrastanje nije nimalo lagan proces (6).

Djeca, adolescenti kao i odrasli su izrazito socijalna bića. Sve veze s drugim ljudima mogu trajati godinama i značajno utječu na kasniji razvoj djece i njihove ličnosti. Dijete obično prvo razvija temeljni odnos privrženosti s majkom. Taj odnos je temelj za daljnji djetetov razvoj, na temelju njega se grade i ostali socijalni odnosi. Mnoga istraživanja su i dokazala kako djeca sa sigurnom privrženosti prema majci pokazuju veću kognitivnu i socijalnu kompetentnost od djece koja su manje privrženosti. Obitelj je najvažnije djetetovo okruženje u kojem se ono razvija. Iako bi obitelj trebala biti izvor sigurnost i zaštite za djecu, katkad dolazi i do suprotnoga. Zlostavljanje djece je učestala tragedija i taj problem je u porastu. Zlostavljanje i zanemarivanje djece i adolescenata ima velike razvojne posljedice na djecu. Zlostavljana djeca imaju usporen socijalni i kognitivni razvoj te nastaju problemi u emocionalnom razvoju. Problemi postaju veći i teži s povećanjem godina života. Mnoga istraživanja utvrđuju kako svi ti problemi nastaju kao posljedica nedostatka sigurnosti, posljedice su najteže ako je zlostavljač majka. Na temelju proživljenog zlostavljanja može se pretpostaviti pojava rizika za razvoj agresivnog, anksioznog i antisocijalnog ponašanja (4).

Djeca i adolescenti tijekom svoga razvoja trebaju razviti i samopoštovanje odnosno mišljenje o sebi. Djeca u vrtiću obično imaju visoko samopoštovanje i to takvo ostaje sve do rane adolescencije. Važan dio samopoštovanja je osjećaj kompetentnosti odnosno da se dijete, adolescent, osjeća vrijednim i bitnim. Do narušena samopoštovanja većinom dolazi u školi pod utjecajem povratne informacije vezane za neuspjeh ili jednako tako do narušena samopoštovanja može doći zbog socijalne komparacije. Mnoga djeca snize procjene vlastitih sposobnosti dok se uspoređuju s drugom djecom (4,6).

4. CILJ ISTRAŽIVANJA

Provedenim istraživanjem se želi:

Saznati pojavnost zlostavljanja i zanemarivanja djece školske dobi (6 – 18 godina) na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom.

Podcilj:

1. koji su najčešći oblici zlostavljanja s obzirom na dob i spol
2. koji su najčešći oblici zanemarivanja s obzirom na dob i spol
3. kako psihička bolest utječe na pojavu zlostavljanja i zanemarivanja
4. kako struktura obitelji utječe na pojavnost zlostavljanja i zanemarivanja
5. kako socioekonomska situacija utječe na pojavu zlostavljanja i zanemarivanja.

5. ISPITANICI I METODE

Istraživanje je provedeno kao presječno istraživanje na ispitanicima – djeci školske dobi (6 – 18 godina) koja su se liječila na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom tijekom svibnja i lipnja 2016. godine.

5.1. Ispitanici

Podaci su prikupljeni tijekom svibnja i lipnja 2016. godine. Ispitivanje je provedeno na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom u Osijeku. Ispitanici su bili djeca školske dobi (6 – 18 godina) koja se liječe na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom. Ispitivanje je provedeno individualno. Roditelji/skrbnici ispitanika su svjesno i voljno potpisali informirani pristanak na sudjelovanje njihove djece u istraživanju.

5.2. Upitnik

Upitnik se sastoji od 10 pitanja o demografskim podacima, 17 pitanja koja upućuju na određeni oblik zlostavljanja (od toga 3 pitanja koja upućuju na fizičko zlostavljanje, 12 pitanja koja upućuju na psihičko zlostavljanje odnosno emocionalno zlostavljanje, 2 pitanja koja upućuju na seksualno zlostavljanje), 3 pitanja koja upućuju na određeni oblik zanemarivanja (od toga 1 pitanje koje upućuje na fizičko zanemarivanje, 1 pitanje koje upućuje na obrazovno zanemarivanje, 1 pitanje koje upućuje na emocionalno zanemarivanje) te 10 pitanja koja se odnose na proživljena traumatska iskustva.

5.3. Statističke metode

Kategorijski podaci su predstavljeni apsolutnim i relativnim frekvencijama. Numerički podaci su opisani aritmetičkom sredinom i standardnom devijacijom. Kako bismo ustanovili utječu li promatrani parametri analize na vrijednost odabranih skupina, koristili smo neparametrijsko testiranje Kruskal Wallis i Mann-Whitney U test. Mann-Whitney U test spada u skupinu neparametrijskih testova za dvije varijable (neparametrijski t-test), dok Kruskal Wallis test

spada u skupinu neparametrijskih testova za skupinu više od dvije varijable, svojevrsnu neparametrijsku inačicu ANOVA testa. Sve P vrijednosti bit će dvostrane. Razina značajnosti je postavljena na $\alpha=0,05$. Za statističku analizu su korišteni statistički program MedCalc Statistical Software version 14.12.0 (MedCalc Software bvba, Ostend, Belgium; <http://www.medcalc.org>; 2014).

5.4. Etička načela

Prije provedbe samoga istraživanja dobivena je suglasnost Povjerenstva za etička i staleška pitanja medicinskih sestara i tehničara.

6.REZULTATI

Svi podaci su uneseni u Microsoft Excell program. U nastavku će biti analizirane sve istraživane varijable. Ukupan broj ispitanika je 40, oba spola, u dobi od 6 do 18 godina.

Dob ispitanika

Tablica 1.: Koliko imaš godina?

Broj	Valjanih	40
	Nedostaje	0
Aritmetička sredina		14,48
Standardna devijacija		2,746
Minimum		7
Maksimum		18

Pogledamo li podatke za *dob* ispitanika, možemo uočiti kako aritmetička sredina iznosi 14,48, uz standardnu devijaciju od 2,746 godina, minimalna vrijednost godina iznosi 7 dok maksimalna vrijednost godina iznosi 18 godina.

Tablica 2.

		Broj	Postotak
Spol	muški	16	40,0%
	ženski	24	60,0%
	Ukupno	40	100,0%

Na Tablici 2. prikazani su podaci za *spol* promatranih ispitanika, iz tablice možemo uočiti kako je 40% ispitanika muškog spola, dok je 60% ispitanika ženskog spola.

Tablica 3.

		Broj	Postotak
Imaš li kakvu bolest?	da	8	20,5%
	ne	31	79,5%
	Ukupno	39	100,0%

Kod pitanja *Imaš li kakvu bolest?*, možemo uočiti kako 20,5% ispitanika navodi „da“, dok 79,5% ispitanika navodi „ne“.

Nadalje, na Tablici 4. prikazani su odgovori ispitanika o kojoj se točno bolesti radi.

Tablica 4.: Ako da, koju?

alergija	1
anoreksija	1
epilepsija	2
kožnu, glava, alergije	1
laringitis	1
nikoju	1
nisam	1
OKP, miješana anksioznost i depresija	1
rekoh, nikoju	1
trauma	1

Tablica 5.

		Broj	Postotak
S kim živiš?	s oba roditelja	24	60,0%
	s jednim roditeljem	10	25,0%
	djedovi/bake ili druga rodbina	0	0,0%
	drugo	6	15,0%
	Ukupno	40	100,0%

Kod pitanja *s kim žive* možemo uočiti kako 60,0% ispitanika navodi „s oba roditelja“, 25,0% ispitanika navodi „s jednim roditeljem“, 0% navodi „djedovi/bake ili druga rodbina“, dok 15,0% navodi „drugo“.

Na Tablici 6. prikazani su ostali odgovori ispitanika na pitanje s kim žive.

Tablica 6.:Drugo (navedi)

ne znam	1
s mamom, sestrom i bratom	1
sa skrbnikom(odgajatelj)	1
u domu	1
udomiteljicom	1
udomiteljima	1

Tablica 7.:Koliko imaš braće ili sestara?

Broj	Valjanih	40
	Nedostaje	0
Aritmetička sredina		2,15
Std. devijacija		1,994
Minimum		0
Maksimum		8

Kod pitanja *Koliko imaš braće ili sestara?* možemo učiti kako aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,15, standardna devijacija iznosi 1,994, minimalna vrijednost je 0, dok je maksimalna vrijednost 8.

Tablica 8

		Broj	Postotak
Jesu li ti roditelji zaposleni?	oba zaposlena	14	35,0%
	jedan zaposlen	14	35,0%
	oboje nezaposleni	12	30,0%
	Ukupno	40	100,0%

Na pitanje *Jesu li ti roditelji zaposleni?* možemo uočiti kako 35,0% ispitanika navodi kako su oba zaposlena, 35,0% navodi kako je jedan zaposlen, dok 30,0% navodi kako su oboje nezaposleni.

Tablica 9.

Imaš li svoju vlastitu sobu?	da	31	77,5%
	ne	9	22,5%
	Ukupno	40	100,0%

Kod pitanja *Imaš li svoju vlastitu sobu?* možemo uočiti kako 77,5% ispitanika navodi „da“, dok 22,5% navodi „ne“.

Tablica 10

		Broj	Postotak
Ima li tvoja obitelj vlastiti auto?	Bez odgovora	1	2,5%
	Ne	7	17,5%
	Da, jedan	29	72,5%
	Da, dva ili više	3	7,5%
	Ukupno	40	100,0%

Na pitanje *Ima li tvoja obitelj vlastiti auto?* možemo uočiti kako je 2,5% ispitanika bez odgovora, 17,5% navodi „ne“, 72,5% navodi „da, jedan“, dok 7,5% navodi „da, dva ili više“.

Tablica 11.

		Broj	Postotak
Koliko kompjutera (laptopa) ima tvoja obitelj?	Nijedan	2	5,0%
	Jedan	22	55,0%
	Dva	11	27,5%
	Više od dva	5	12,5%
	Ukupno	40	100,0%

Kod pitanja *Koliko kompjutera (laptopa) ima tvoja obitelj?*, možemo uočiti kako 5,0% ispitanika navodi nijedan, 55,0% navodi jedan, 27,5% navodi dva, dok 12,5% navodi više od dva.

Tablica 12.

		Broj	Postotak
Kako bi procijenio materijalne prilike svoje obitelji?	puno lošije od većine vršnjaka	2	5,1%
	lošije od većine vršnjaka	1	2,6%
	prosječne	28	71,8%
	bolje od većine	5	12,8%
	puno bolje od većine vršnjaka	3	7,7%
	Ukupno	39	100,0%

Kod pitanja *Kako bi procijenio materijalne prilike svoje obitelji* 5,1% navodi „puno lošije od većine vršnjaka“, 2,6% navodi „lošije od većine vršnjaka“, 71,8% navodi „prosječne“, 12,8% navodi „bolje od većine“, dok 7,7% navodi „puno bolje od većine vršnjaka“.

Na sljedećim ćemo tablicama 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 prikazati frekvencije odgovora ispitanika za skupine pitanja *psihičko zlostavljanje*, *fizičko zlostavljanje*, *emocionalno zlostavljanje*, *emocionalno i psihičko zlostavljanje*, *seksualno zlostavljanje*, *fizičko zanemarivanje*, *obrazovno zanemarivanje*, *emocionalno zanemarivanje* i u skladu s tim komentirat ćemo najviše i najniže vrijednosti aritmetičke sredine odgovora ispitanika.

Tablica 13.: Psihičko zlostavljanje

		Broj	Postotak	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Jesu li se tvoji roditelji svađali?	ne	10	25,6%		
	da	29	74,4%		
	Ukupno	39	100,0%	,74	,44
Jesi li imao/imala problema s bratom ili sestrom?	ne	25	65,8%		
	da	13	34,2%		
	Ukupno	38	100,0%	,34	,48
Jesi li se svađao/svađala sa svojim roditeljima?	ne	14	35,9%		
	da	25	64,1%		
	Ukupno	39	100,0%	,64	,49
Jesi li ikada primio/primila poruku preko interneta koja govori loše o tebi?	ne	28	70,0%		
	da	12	30,0%		
	Ukupno	40	100,0%	,30	,46
Jesi li ikada bio prisiljen/bila prisiljena na nešto?	ne	31	77,5%		
	da	9	22,5%		
	Ukupno	40	100,0%	,23	,42
Jesi li vidio da je član tvoje obitelji bio udaran, gađan ili pretučen kod kuće? (NE UKLJUČUJE tučnjave u igri s braćom ili sestrama.)	ne	33	82,5%		
	da	7	17,5%		
	Ukupno	40	100,0%	,18	,38

Iz priložene tablice možemo uočiti kako najveću vrijednost aritmetičke sredine odgovora ispitanika bilježimo kod pitanja *Jesu li se tvoji roditelji svađali?* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 0,74, dok standardna devijacija iznosi 0,44, odnosno možemo uočiti kako 25,6% ispitanika navodi negativno, dok 74,4% ispitanika navodi potvrdno.

Nadalje, najmanja vrijednost aritmetičkih sredina zabilježena je kod pitanja *Jesi li vidio da je član tvoje obitelji bio udaran, gađan ili pretučen kod kuće? (NE UKLJUČUJE tučnjave u igri s braćom ili sestrama.)* gdje aritmetička sredina iznosi 0,18, dok standardna devijacija iznosi

0,38, odnosno možemo uočiti kako 82,5% ispitanika navodi negativno, dok 17,5% ispitanika navodi potvrdno.

Tablica 14.:Fizičko zlostavljanje

		Broj	Postotak	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Je li te itko od prijatelja ikada ozlijedio (udaranje rukama, nogama, šamaranje, štipanje, čupanje, ugrizi, opekotine)?	ne	27	67,5%		
	da	13	32,5%		
	Ukupno	40	100,0%	,33	,47
Jesi li bio udaran, gađan ili pretučen kod kuće? (NE UKLJUČUJE tučnjave u igri s braćom ili sestrama.)	ne	30	75,0%		
	da	10	25,0%		
	Ukupno	40	100,0%	,25	,44
Jesi li bio pretučen, jesu li pucali na tebe, ili su ti prijetili da ćeš biti teško ozlijeđen u školi, susjedstvu ili gradu?	ne	33	84,6%		
	da	6	15,4%		
	Ukupno	39	100,0%	,15	,37

Iz priložene tablice možemo uočiti kako je najveću vrijednost aritmetičke sredine odgovora ispitanika bilježimo kod pitanja *Je li te itko od prijatelja ikada ozlijedio (udaranje rukama, nogama, šamaranje, štipanje, čupanje, ugrizi, opekotine)?* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 0,33, dok standardna devijacija iznosi 0,47, odnosno možemo uočiti kako 67,5% ispitanika navodi negativno, dok 32,5% ispitanika navodi potvrdno.

Nadalje, najmanja vrijednost aritmetičkih sredina zabilježena je kod pitanja *Jesi li bio pretučen, jesu li pucali na tebe, ili su ti prijetili da ćeš biti teško ozlijeđen u školi, susjedstvu ili gradu?* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 0,15, dok standardna devijacija iznosi 0,37, odnosno možemo uočiti kako 84,6% ispitanika navodi negativno, dok 15,4% ispitanika navodi potvrdno.

Tablica 15.:Emocionalno zlostavljanje

		Broj	Postotak	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Jesu li se tvoji roditelji razveli?	ne	28	70,0%		
	da	12	30,0%		
	Ukupno	40	100,0%	,30	,46
Jesi li raskinuo/raskinula vezu s dečkom/djevojkom?	ne	20	51,3%		
	da	19	48,7%		
	Ukupno	39	100,0%	,49	,51
Je li te itko od prijatelja ikada uvrijedio (ružne i uvredljive riječi)?	ne	18	46,2%		
	da	21	53,8%		
	Ukupno	39	100,0%	,54	,51

Iz priložene tablice možemo uočiti kako najveću vrijednost aritmetičke sredine odgovora ispitanika bilježimo kod pitanja *Je li te itko od prijatelja ikada uvrijedio (ružne i uvredljive riječi)?* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 0,54, dok standardna devijacija iznosi 0,51, odnosno možemo uočiti kako 46,2% ispitanika navodi negativno, dok 53,8% ispitanika navodi potvrdno.

Nadalje, najmanja vrijednost aritmetičkih sredina zabilježena je kod pitanja *Jesu li se tvoji roditelji razveli?* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 0,30, dok standardna devijacija iznosi 0,46, odnosno možemo uočiti kako 70,0% ispitanika navodi negativno, dok 30,0% ispitanika navodi potvrdno.

Tablica 16.:Emocionalno i psihičko zlostavljanje

		Broj	Postotak	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Je li itko tražio novce ili neke stvari/predmete od tebe kroz ucjenu i prijetnje?	ne	36	90,0%		
	da	4	10,0%		
	Ukupno	40	100,0%	,10	,30
Je li itko od prijatelja ikada rekao što ružno o tebi?	ne	16	41,0%		
	da	23	59,0%		
	Ukupno	39	100,0%	,59	,50
Isključuju li te prijatelji ikada iz zajedničkih igara?	ne	26	66,7%		
	da	13	33,3%		
	Ukupno	39	100,0%	,33	,48

Iz priložene tablice možemo uočiti kako najveću vrijednost aritmetičke sredine odgovora ispitanika bilježimo kod pitanja *Je li itko od prijatelja ikada rekao što ružno o tebi?* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 0,59, dok standardna devijacija iznosi 0,50, odnosno možemo uočiti kako 41,0% ispitanika navodi negativno, dok 59,0% ispitanika navodi potvrdno.

Nadalje, najmanja vrijednost aritmetičkih sredina zabilježena je kod pitanja *Je li itko tražio novce ili neke stvari/predmete od tebe kroz ucjenu i prijetnje?* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 0,10, dok standardna devijacija iznosi 0,30, odnosno možemo uočiti kako 90,0% ispitanika navodi negativno, dok 10,0% ispitanika navodi potvrdno.

Tablica 17.: Seksualno zlostavljanje

		Broj	Postotak	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Je li netko dirao tvoje intimne dijelove kada to nisi želio/željela?	ne	36	90,0%		
	da	4	10,0%		
	Ukupno	40	100,0%	,10	,30
Jesi li ikad bio prisiljen/bila prisiljena na seks s nekim kada to nisi želio/željela?	ne	38	95,0%		
	da	2	5,0%		
	Ukupno	40	100,0%	,05	,22

Pogledamo li podatke za seksualno zlostavljanje, možemo uočiti kako aritmetička sredina za pitanje *Je li netko dirao tvoje intimne dijelove kada to nisi želio/željela?* iznosi 0,10, dok standardna devijacija iznosi 0,30, odnosno 90,0% ispitanika navodi „ne“, dok 10% ispitanika navodi „da“, kod pitanja *Jesi li ikad bio prisiljen/bila prisiljena na seks s nekim kada to nisi želio/željela?*, aritmetička sredina iznosi 0,05 uz standardnu devijaciju 0,22, možemo uočiti kako 95,0% ispitanika navodi „ne“, dok 5,0% ispitanika navodi „da“.

Tablica 18.:Fizičko zanemarivanje

		Broj	Postotak	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Da li ti roditelji nisu dali da jedeš, a imali su mogućnost dati ti?	ne	39	97,5%		
	da	1	2,5%		
	Ukupno	40	100,0%	,03	,16

Pogledamo li podatke za *fizičko zanemarivanje* možemo uočiti kako aritmetička sredina za pitanje *Da li ti roditelji nisu dali da jedeš, a imali su mogućnost dati ti?* iznosi 0,03, dok standardna devijacija iznosi 0,16, odnosno 97,5% ispitanika navodi „ne“, dok 2,5% ispitanika navodi „da“.

Tablica 19.:Obrazovno zanemarivanje

		Broj	Postotak	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Da li te roditelji nisu puštali u/omogućili ti školu, a mogli su?	ne	40	100,0%		
	da	0	0,0%		
	Ukupno	40	100,0%	,00	,00

Pogledamo li podatke za *obrazovno zanemarivanje*, možemo uočiti kako aritmetička sredina za pitanje *Da li te roditelji nisu puštali u/omogućili ti školu, a mogli su?* iznosi 0,00, dok standardna devijacija iznosi 0,00, odnosno svi odgovori su negativni.

Tablica 20.:Emocionalno zanemarivanje

		Broj	Postotak	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Jesu li tvoji roditelji ikada bili pod utjecajem alkohola, droge ili drugih psihoaktivnih tvari te se nisu mogli brinuti o tebi?	ne	32	80,0%		
	da	8	20,0%		
	Ukupno	40	100,0%	,20	,41

Nadalje, pogledamo li podatke za *emocionalno zanemarivanje*, možemo uočiti kako aritmetička sredina za pitanje *Jesu li ikada tvoji roditelji bili pod utjecajem alkohola, droge ili drugih psihoaktivnih tvari te se nisu mogli brinuti o tebi?* iznosi 0,20, dok standardna devijacija iznosi 0,41, odnosno 80,0% ispitanika navodi „ne“, dok 20,0% ispitanika navodi „da“.

Testiranje razlike kod promatranih kategorija pomoću Mann-Whitney U testa i KruskalWallis testa

KruskalWallis i Mann-Whitney U test

Kako bismo ustanovili utječu li promatrani parametri analize na vrijednost odabranih skupina, provest ćemo KruskalWallis test i Mann-Whitney U test. Mann-Whitney U test spada u skupinu neparametrijskih testova za dvije varijable (neparametrijski t-test), dok KruskalWallis test spada u skupinu neparametrijskih testova za skupinu više od dvije varijable, svojevrsnu neparametrijsku inačicu ANOVA testa. Budući da je u određenim skupinama prisutan relativno malen broj ispitanika, odnosno broj ispitanika manji je od dvadeset te su pojedine promatrane skupine značajno različitih veličina, odlučili smo se za neparametrijsko testiranje.

Za potrebe testa postaviti ćemo dvije hipoteze:

H0: Rangovi između promatranih skupina s obzirom na promatrane parametre ne razlikuju se značajno.

H1: Rangovi između promatranih skupina s obzirom na promatrane parametre značajno se razlikuju.

Tablica 21.:Mann-Whitney U test – dob kategorije

	Dob kategorije	Broj	Aritmetička sredina rangova	Suma rangova	p
Psihičko zlostavljanje	7 - 13	11	12,36	136,00	,014
	14 - 18	26	21,81	567,00	
	Ukupno	37			
Fizičko zlostavljanje	7 - 13	11	17,50	192,50	,348
	14 - 18	28	20,98	587,50	
	Ukupno	39			
Emocionalno zlostavljanje	7 - 13	11	19,55	215,00	,868
	14 - 18	28	20,18	565,00	
	Ukupno	39			
Emocionalno i psihičko zlostavljanje	7 - 13	11	14,32	157,50	,040
	14 - 18	28	22,23	622,50	
	Ukupno	39			
Seksualno zlostavljanje	7 - 13	11	18,50	203,50	,200
	14 - 18	29	21,26	616,50	
	Ukupno	40			
Fizičko zanemarivanje	7 - 13	11	20,00	220,00	,538
	14 - 18	29	20,69	600,00	
	Ukupno	40			
Obrazovno zanemarivanje	7 - 13	11	20,50	225,50	1,000
	14 - 18	29	20,50	594,50	
	Ukupno	40			
Emocionalno zanemarivanje	7 - 13	11	21,95	241,50	,484
	14 - 18	29	19,95	578,50	
	Ukupno	40			

Pogledamo li vrijednost signifikantnosti za *psihičko zlostavljanje*, možemo uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p=0,014$, dakle možemo reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika kod *psihičkog zlostavljanja* s obzirom na *dob ispitanika*.Možemo uočiti kako su rangovi veći kod ispitanika koji imaju 14 – 18 godina što ukazuje na značajno veću pojavnost psihičkog zlostavljanja u toj dobnoj kategoriji.

Pogledamo li vrijednost signifikantnosti za *emocionalno i psihičko zlostavljanje*,možemo uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p=0,040$, dakle možemo reći, s razinom

pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika kod *emocionalnog i psihičkog zlostavljanja* s obzirom na *dob ispitanika*. Možemo uočiti kako su rangovi veći kod ispitanika koji imaju 14 – 18 godina što ukazuje na značajno veću pojavnost emocionalnog i psihičkog zlostavljanja u toj dobnoj kategoriji.

Tablica 22.: Mann-Whitney U test - spol

	Spol	Broj	Aritmetička sredina rangova	Suma rangova	p
Psihičko zlostavljanje	muški	15	14,70	220,50	,042
	ženski	22	21,93	482,50	
	Ukupno	37			
Fizičko zlostavljanje	muški	16	19,22	307,50	,696
	ženski	23	20,54	472,50	
	Ukupno	39			
Emocionalno zlostavljanje	muški	16	19,88	318,00	,952
	ženski	23	20,09	462,00	
	Ukupno	39			
Emocionalno i psihičko zlostavljanje	muški	16	15,84	253,50	,046
	ženski	23	22,89	526,50	
	Ukupno	39			
Seksualno zlostavljanje	muški	16	18,50	296,00	,090
	ženski	24	21,83	524,00	
	Ukupno	40			
Fizičko zanemarivanje	muški	16	20,00	320,00	,414
	ženski	24	20,83	500,00	
	Ukupno	40			
Obrazovno zanemarivanje	muški	16	20,50	328,00	1,000
	ženski	24	20,50	492,00	
	Ukupno	40			
Emocionalno zanemarivanje	muški	16	20,25	324,00	,873
	ženski	24	20,67	496,00	
	Ukupno	40			

Pogledamo li vrijednost signifikantnosti za *psihičko zlostavljanje*, možemo uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p=0,042$, dakle možemo reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika kod *psihičkog zlostavljanja* s

obzirom na *spol ispitanika*. Možemo uočiti kako su rangovi veći kod ženskih ispitanika što ukazuje na značajno veću pojavnost psihičkog zlostavljanja kod djevojaka.

Nadalje, pogledamo li vrijednost signifikantnosti za *emocionalno i psihičko zlostavljanje*, možemo uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p=0,046$, dakle možemo reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika kod *emocionalnog i psihičkog zlostavljanja* obzirom na *spol ispitanika*. Možemo uočiti kako su rangovi veći kod ženskih ispitanika što ukazuje na značajno veću pojavnost emocionalnog i psihičkog zlostavljanja kod djevojaka.

Tablica 23.: Mann-Whitney U test – Imaš li kakvu bolest?

	Imaš li kakvu bolest?	Broj	Aritmetička sredina rangova	Suma rangova	p
Psihičko zlostavljanje	da	7	19,86	139,00	,699
	ne	29	18,17	527,00	
	Ukupno	36			
Fizičko zlostavljanje	da	8	19,38	155,00	,969
	ne	30	19,53	586,00	
	Ukupno	38			
Emocionalno zlostavljanje	da	8	19,06	152,50	,894
	ne	30	19,62	588,50	
	Ukupno	38			
Emocionalno i psihičko zlostavljanje	da	8	16,69	133,50	,396
	ne	30	20,25	607,50	
	Ukupno	38			
Seksualno zlostavljanje	da	8	22,88	183,00	,129
	ne	31	19,26	597,00	
	Ukupno	39			
Fizičko zanemarivanje	da	8	21,94	175,50	,049
	ne	31	19,50	604,50	
	Ukupno	39			
Obrazovno zanemarivanje	da	8	20,00	160,00	1,000
	ne	31	20,00	620,00	
	Ukupno	39			
Emocionalno zanemarivanje	da	8	23,31	186,50	,188
	ne	31	19,15	593,50	
	Ukupno	39			

Pogledamo li vrijednost signifikantnosti za *fizičko zanemarivanje*, možemo uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p=0,049$, dakle možemo reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika kod *fizičkog zanemarivanja* s obzirom na to *imaju li ispitanici kakvu bolest*. Rangovi su veći kod ispitanika koji imaju bolest, stoga je i pojavnost fizičkog zanemarivanja kod njih značajno veća.

Tablica 24.:KruskalWallis Test – S kim živiš?

	S kim živiš?	Broj	Aritmetička sredina rangova	p
Psihičko zlostavljanje	s oba roditelja	22	16,68	,120
	s jednim roditeljem	9	19,50	
	drugo	6	26,75	
	Ukupno	37		
Fizičko zlostavljanje	s oba roditelja	23	20,54	,221
	s jednim roditeljem	10	15,80	
	drugo	6	24,92	
	Ukupno	39		
Emocionalno zlostavljanje	s oba roditelja	23	16,37	,024
	s jednim roditeljem	10	23,15	
	drugo	6	28,67	
	Ukupno	39		
Emocionalno i psihičko zlostavljanje	s oba roditelja	23	19,13	,601
	s jednim roditeljem	10	19,55	
	drugo	6	24,08	
	Ukupno	39		
Seksualno zlostavljanje	s oba roditelja	24	20,96	,454
	s jednim roditeljem	10	18,50	
	drugo	6	22,00	
	Ukupno	40		
Fizičko zanemarivanje	s oba roditelja	24	20,00	,059
	s jednim roditeljem	10	20,00	
	drugo	6	23,33	
	Ukupno	40		
Obrazovno zanemarivanje	s oba roditelja	24	20,50	1,000
	s jednim roditeljem	10	20,50	
	drugo	6	20,50	
	Ukupno	40		
Emocionalno zanemarivanje	s oba roditelja	24	19,83	,666

	s jednim roditeljem	10	20,50	
	drugo	6	23,17	
	Ukupno	40		

Pogledamo li vrijednost signifikantnosti za *emocionalno zlostavljanje*, možemo uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p=0,024$, dakle možemo reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika kod *emocionalnog zlostavljanja* s obzirom na to *s kim ispitanici žive*. Rangovi su najniži, odnosno pojavnost emocionalnog zlostavljanja je najniža kod ispitanika koji žive s oba roditelja.

Tablica 25.: KruskalWallis Test – Jesu li roditelji zaposleni?

	Jesu li ti roditelji zaposleni?	Broj	Aritmetička sredina rangova	p
Psihičko zlostavljanje	oba zaposlena	13	18,15	,657
	jedan zaposlen	13	17,77	
	oboje nezaposleni	11	21,45	
	Ukupno	37		
Fizičko zlostavljanje	oba zaposlena	13	22,69	,498
	jedan zaposlen	14	18,07	
	oboje nezaposleni	12	19,33	
	Ukupno	39		
Emocionalno zlostavljanje	oba zaposlena	13	20,04	,911
	jedan zaposlen	14	19,14	
	oboje nezaposleni	12	20,96	
	Ukupno	39		
Emocionalno i psihičko zlostavljanje	oba zaposlena	13	20,81	,641
	jedan zaposlen	14	17,86	
	oboje nezaposleni	12	21,63	
	Ukupno	39		
Seksualno zlostavljanje	oba zaposlena	14	20,00	,807
	jedan zaposlen	14	21,36	
	oboje nezaposleni	12	20,08	
	Ukupno	40		
Fizičko zanemarivanje	oba zaposlena	14	20,00	,395
	jedan zaposlen	14	21,43	
	oboje nezaposleni	12	20,00	
	Ukupno	40		
				1,000

Obrazovno zanemarivanje	oba zaposlena	14	20,50	
	jedan zaposlen	14	20,50	
	oboje nezaposleni	12	20,50	
	Ukupno	40		
Emocionalno zanemarivanje	oba zaposlena	14	22,21	,330
	jedan zaposlen	14	17,93	
	oboje nezaposleni	12	21,50	
	Ukupno	40		

Možemo uočiti kako s obzirom na *zaposlenje roditelja* nije uočena statistički značajna razlika s obzirom na ni jednu promatranu kategoriju, razina signifikantnosti u svim je slučajevima veća od 0,05, $p > 0,05$.

Tablica 26.: KruskalWallis Test – ima li obitelj auto

	Ima li tvoja obitelj vlastiti auto?	Broj	Aritmetička sredina rangova	p
Psihičko zlostavljanje	Ne	7	13,50	,066
	Da, jedan	26	18,50	
	Da, dva ili više	3	30,17	
	Ukupno	36		
Fizičko zlostavljanje	Ne	7	14,00	,022
	Da, jedan	28	19,38	
	Da, dva ili više	3	33,50	
	Ukupno	38		
Emocionalno zlostavljanje	Ne	7	14,71	,215
	Da, jedan	28	19,89	
	Da, dva ili više	3	27,00	
	Ukupno	38		
Emocionalno i psihičko zlostavljanje	Ne	7	16,71	,211
	Da, jedan	28	19,14	
	Da, dva ili više	3	29,33	
	Ukupno	38		
Seksualno zlostavljanje	Ne	7	23,29	,258
	Da, jedan	29	19,41	
	Da, dva ili više	3	18,00	
	Ukupno	39		
Fizičko zanemarivanje	Ne	7	19,50	,842
	Da, jedan	29	20,17	

	Da, dva ili više	3	19,50	
	Ukupno	39		
Obrazovno zanemarivanje	Ne	7	20,00	1,000
	Da, jedan	29	20,00	
	Da, dva ili više	3	20,00	
	Ukupno	39		
Emocionalno zanemarivanje	Ne	7	16,00	,319
	Da, jedan	29	20,71	
	Da, dva ili više	3	22,50	
	Ukupno	39		

Pogledamo li vrijednost signifikantnosti za *fizičko zlostavljanje*, možemo uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p=0,022$, dakle možemo reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika kod *fizičkog zlostavljanja* s obzirom na to *ima li obitelj vlastiti auto*. Rangovi su najniži, odnosno pojavnost fizičkog zlostavljanja je najniža kod ispitanika koji nemaju auto, dok se porast bilježi u svim ostalim kategorijama.

Tablica 27.:KruskalWallis Test – materijalne prilike obitelji

	Kako bi procijenio materijalne prilike svoje obitelji?	Broj	Aritmetička sredina rangova	p
Psihičko zlostavljanje	puno lošije od većine vršnjaka	2	26,50	,175
	lošije od većine vršnjaka	1	15,00	
	prosječne	26	20,08	
	bolje od većine	4	13,50	
	puno bolje od većine vršnjaka	3	7,33	
	Ukupno	36		
Fizičko zlostavljanje	puno lošije od većine vršnjaka	2	29,00	,284
	lošije od većine vršnjaka	1	10,50	
	prosječne	27	20,09	
	bolje od većine	5	19,70	
	puno bolje od većine vršnjaka	3	10,50	
	Ukupno	38		
Emocionalno zlostavljanje	puno lošije od većine vršnjaka	2	25,75	,500
	lošije od većine vršnjaka	1	4,00	
	prosječne	27	18,98	
	bolje od većine	5	22,40	

	puno bolje od većine vršnjaka	3	20,33	
	Ukupno	38		
Emocionalno i psihičko zlostavljanje	puno lošije od većine vršnjaka	2	28,75	,238
	lošije od većine vršnjaka	1	20,00	
	prosječne	27	20,15	
	bolje od većine	5	19,40	
	puno bolje od većine vršnjaka	3	7,50	
	Ukupno	38		
Seksualno zlostavljanje	puno lošije od većine vršnjaka	2	37,50	,000
	lošije od većine vršnjaka	1	36,50	
	prosječne	28	18,73	
	bolje od većine	5	18,00	
	puno bolje od većine vršnjaka	3	18,00	
	Ukupno	39		
Fizičko zanemarivanje	puno lošije od većine vršnjaka	2	29,25	,001
	lošije od većine vršnjaka	1	19,50	
	prosječne	28	19,50	
	bolje od većine	5	19,50	
	puno bolje od većine vršnjaka	3	19,50	
	Ukupno	39		
Obrazovno zanemarivanje	puno lošije od većine vršnjaka	2	20,00	1,000
	lošije od većine vršnjaka	1	20,00	
	prosječne	28	20,00	
	bolje od većine	5	20,00	
	puno bolje od većine vršnjaka	3	20,00	
	Ukupno	39		
Emocionalno zanemarivanje	puno lošije od većine vršnjaka	2	16,00	,764
	lošije od većine vršnjaka	1	16,00	
	prosječne	28	20,88	
	bolje od većine	5	19,90	
	puno bolje od većine vršnjaka	3	16,00	
	Ukupno	39		

Pogledamo li vrijednost signifikantnosti za *seksualno zlostavljanje*, možemo uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p=0,000$, dakle možemo reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika kod *seksualnog zlostavljanja* s obzirom na *materijalne prilike obitelji*. Seksualno zlostavljanje najzastupljenije je (rangovi su

najveći) kod ispitanika koji ocjenjuju kako su materijalne prilike lošije i puno lošije od većine njihovih vršnjaka.

Pogledamo li vrijednost signifikantnosti za *fizičko zanemarivanje*, možemo uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p=0,001$, dakle možemo reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika kod *fizičkog zanemarivanja* s obzirom na *materijalne prilike obitelji*. Fizičko zanemarivanje najzastupljenije je (rangovi su najveći) kod ispitanika koji ocjenjuju kako su im materijalne prilike puno lošije od većine vršnjaka.

7. RASPRAVA

U istraživanju je obuhvaćeno 40 ispitanika. Od 40 ispitanika, njih 16 je muškog (40,0%), dok je 24 (60,0%) ženskog spola. S obzirom na dob, najmanja vrijednost je 7 godina ispitanika, dok je najviša dob ispitanika 18 godina. Ispitanici, njih 31 (79,5 %), su odgovorili da nemaju nikakvu bolest, dok je samo njih 8 (20,5%) potvrdilo da ima određenu bolest. 24 (60%) ispitanika žive s oba roditelja, 10 (25,0%) ispitanika s jednim roditeljem, dok je njih 6 (15,0%) navelo da žive s nekim drugim. Broj braće i sestara ispitanika se kreće od 0 do 8. Od 14 (35,0%) ispitanika su oba roditelja zaposlena, od 14 (35,0%) ispitanika je samo jedan roditelj zaposlen, dok 12 (30,0%) ispitanika ima oba roditelja nezaposlena. Ako uzmemo u obzir materijalne prilike obitelji ispitanika, 2 (5,1%) ispitanika imaju puno lošije prilike od većine vršnjaka, 1 (2,6%) lošije od većine vršnjaka, 28 (71,8%) prosječne, 5 (12,8%) bolje od većine i njih 3 (7,7%) puno bolje od većine vršnjaka.

Istraživanje se sastojalo od 12 pitanja koja potvrdnim odgovorom upućuju na proživljeno psihičko zlostavljanje. Najviše potvrdnih odgovora možemo uočiti kod pitanja jesu li se njihovi roditelji svađali (74,4%), na pitanje jesu li vidjeli da je član njihove obitelji bio udaran, gađan ili pretučen kod kuće (NE UKLJUČUJE tučnjave u igri s braćom ili sestrama) nešto je manji broj potvrdnih odgovora (17,5%,) ali i dalje taj postotak upućuje na pojavu psihičkog zlostavljanja djeteta.

Nadalje, istraživanje se sastojalo od 3 pitanja za fizičko zlostavljanje, na pitanje je li ih itko od prijatelja ikada ozlijedio (udaranje rukama, nogama, šamaranje, štipanje, čupanje, ugrizi, opekotine) je 32,5 % ispitanika odgovorilo potvrdno. I na pitanja jesu li bili pretučeni, jesu li pucali na njih, ili su im prijetili da će biti teško ozlijeđeni u školi, susjedstvu ili gradu 15,4 %. 2 pitanja o seksualnom zlostavljanju upućuju na to da postoji među ispitanicima seksualno zlostavljano dijete/adolescent. Na pitanje je li netko dirao njihove intimne dijelove kada to nisu željeli, odgovoreno je potvrdno (10%) i na pitanje jesu li ikada prisiljeni na seks odgovoreno je potvrdno (5,0%). Iako je mali broj potvrdnih odgovora, upućuju na zastrašujuć rezultat da se ipak takav oblik zlostavljanja pojavljuje u tom osjetljivom razdoblju života.

Potvrdne odgovore smo imali i kod fizičkog zanemarivanja gdje su ispitanici potvrdno odgovorili na pitanje jesu li im roditelji dali jesti, a imali su mogućnost dati (2,5%), i na pitanje emocionalnog zanemarivanja (20,0 %).

Kako je ispitivanjem obuhvaćen mali broj ispitanika, odnosno uzorak je mali, rezultati nisu reprezentativan prikaz pojavnosti zlostavljanja i zanemarivanja među djecom i adolescentima koji se liječe na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije. Prema utvrđenim rezultatima, možemo zaključiti da je na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije u ovih ispitanika najzastupljenije emocionalno odnosno psihičko zlostavljanje te emocionalno zanemarivanje.

Usporedivši utječe li dob ispitanika na oblik zlostavljanja i zanemarivanja, utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika kod psihičkog zlostavljanja odnosno emocionalnog zlostavljanja s obzirom na dob ispitanika. Rangovi su veći kod ispitanika koji imaju 14 – 18 godina što ukazuje na značajno veću pojavnost psihičkog odnosno emocionalnog zlostavljanja u toj dobnoj kategoriji.

Usporedivši utječe li spol ispitanika na oblik zlostavljanja i zanemarivanja, utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika kod psihičkog odnosno emocionalnog zlostavljanja. Rangovi su veći kod ženskih ispitanika što ukazuje na značajno veću pojavnost psihičkog odnosno emocionalnog zlostavljanja kod djevojaka.

Usporedivši utječe li bolest ispitanika na oblik zlostavljanja i zanemarivanja, utvrđeno je kako postoji statistički značajna razlika kod fizičkog zanemarivanja s obzirom na prisutnu bolest ispitanika. Rangovi su veći kod ispitanika koji imaju bolest, stoga je i pojavnost fizičkog zanemarivanja kod njih značajno veća. Iako ispitanici u većini slučajeva negiraju prisutnost bolesti.

Usporedivši utječe li struktura obitelji na pojavu zlostavljanja i zanemarivanja, utvrđeno je kako postoji statistički značajna razlika kod emocionalnog zlostavljanja s obzirom na to s kim ispitanici žive. Rangovi su najniži, odnosno pojavnost emocionalnog zlostavljanja je najniža kod ispitanika koji žive s oba roditelja.

Usporedivši utječe li socioekonomska situacija na pojavnost zlostavljanja odnosno zanemarivanja, utvrđeno je kako postoji statistički značajna razlika kod fizičkog zlostavljanja s obzirom na to ima li obitelj vlastiti auto. Rangovi su najniži, odnosno pojavnost fizičkog zlostavljanja je najniža kod ispitanika koji nemaju auto, dok se porast bilježi kod onih koji imaju najmanje jedan auto. Utvrđena je i statistički značajna razlika kod seksualnog zlostavljanja s obzirom na materijalne prilike obitelji. Seksualno zlostavljanje najzastupljenije je kod ispitanika koji ocjenjuju kako su materijalne prilike lošije i puno lošije od većine njihovih

vršnjaka. Dok je kod fizičkog zanemarivanja utvrđeno kako je najzastupljenije kod ispitanika koji ocjenjuju kako su im materijalne prilike puno lošije od većine vršnjaka.

Nacionalna studija Floride je utvrdila i prepoznala 77.000 slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja u bolnicama u razdoblju od svibnja 1979. godine do travnja 1980.godine. Istraživanjem su utvrdili da su to mlađa djeca kao i u ovom istraživanju. Najmanje je prijavljivano emocionalno zlostavljanje, dok fizičko zlostavljanje najviše. Zlostavljana djeca dolaze iz obitelji visokog rizika za zlostavljanje. Utvrđeno je da zlostavljana djeca većim slučajem imaju samo jednog roditelja, niža primanja kao što je utvrđeno i u ovom istraživanju. Jednako tako utvrđeno je da se u bolnici događaju mnogo češće prijave zlostavljanja negoli u nekoj drugoj ustanovi (7). Stoga djelatnike bolnice treba još više educirati kako bi brže i bolje prepoznali slučaj zlostavljanog djeteta. Tu najveću ulogu imaju medicinske sestre koje su u stalnom kontaktu i najvećem doticaju s djecom odnosno roditeljima.

Prema McNabu, 1985. godine je 300.000 djece seksualno zlostavljano. U istraživanju je bilo uključeno 500 škola i u svakoj školi je postojao barem 1 slučaj seksualnog zlostavljanja (8). U ovom istraživanju je isto utvrđena mala ali postojana pojava seksualnog zlostavljanja.

Prema Nacionalnom sustavu podataka za zlostavljanje i zanemarivanje, 2,3 djeteta na 1000 djece su fizički zlostavljana i 1,2 djeteta na 1000 djece su seksualno zlostavljana u 2002. godini. Djeca s invalidnošću ili nekim nedostatkom, bolesti su u većem riziku da budu zlostavljana. Isti rezultat je dobiven i u ovom istraživanju gdje je utvrđeno da postoji statistički značajna razlika kod fizičkog zanemarivanja s obzirom na prisutnu bolest ispitanika. U istraživanju je uključeno 3.678 djece i adolescenata – od njih je 12,9% doživjelo fizičko zlostavljanje, 10,5% seksualno, 12,6%. Nema statističke značajnosti po pitanju spola, dobi te materijalnih prihoda za razliku od rezultata u ovom istraživanju gdje je uočena statistički značajna razlika po pitanju pojave zlostavljanja s obzirom na spol, dob te materijalne prihode (9).

U Švedskoj u razdoblju od 1986. do 1996. je došlo do povećanja policijske prijave fizičkog zlostavljanja djeteta. Provedeno je istraživanje u kojem je ustanovljeno da je 0,5 djece na 1000 djece fizički zlostavljano u obitelji od strane roditelja ili skrbnika. Više su zlostavljani dječaci što se razlikuje od ovog istraživanja gdje su više zlostavljane djevojčice. Ustanovljeno je da su rizici za fizičko zlostavljanje nezaposlenost roditelja, dok u ovom istraživanju nije uočena statistički značajna razlika s obzirom na zaposlenost roditelja (10).

8. ZAKLJUČAK

Pojam zlostavljanja i zanemarivanja djece i adolescenata je sve učestaliji problem današnjice (1). Temeljem provedenog istraživanja i dobivenih rezultata mogu se izvesti sljedeći zaključci:

- uočena je statistički značajna pojavnost zlostavljanja i zanemarivanja djece školske dobi (6 – 18 godina) na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom
- usporedivši utječe li dob ispitanika na oblik zlostavljanja i zanemarivanja, utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika kod psihičkog zlostavljanja odnosno emocionalnog zlostavljanja s obzirom na dob ispitanika
- usporedivši utječe li spol ispitanika na oblik zlostavljanja i zanemarivanja, utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika kod psihičkog odnosno emocionalnog zlostavljanja s obzirom na spol ispitanika
- usporedivši utječe li bolest ispitanika na oblik zlostavljanja i zanemarivanja utvrđeno je kako postoji statistički značajna razlika kod fizičkog zanemarivanja s obzirom na prisutnu bolest ispitanika
- usporedivši utječe li struktura obitelji na pojavu zlostavljanja i zanemarivanja, utvrđeno je kako postoji statistički značajna razlika kod emocionalnog zlostavljanja s obzirom na to s kim ispitanici žive
- usporedivši utječe li socioekonomska situacija na pojavnost zlostavljanja odnosno zanemarivanja, utvrđeno je kako postoji statistički značajna razlika kod fizičkog zlostavljanja, fizičkog zanemarivanja i seksualnog zlostavljanja.

Zaključak cijelog ovog istraživanja je da je potrebno povećati pažnju pojavnosti zlostavljanja i zanemarivanja djece i adolescenata što se postiže dobrom edukacijom zdravstvenih djelatnika kako bi na vrijeme uočili slučaj zlostavljanja i zanemarivanja te poduzeli daljnje potrebne mjere.

9. SAŽETAK

Cilj istraživanja: istraživanjem se želi saznati pojavnost zlostavljanja i zanemarivanja djece školske dobi (6 – 18 godina) na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom. Podciljevi su: koji su najčešći oblici zlostavljanja i zanemarivanja s obzirom na dob i spol, kako struktura, socioekonomska situacija obitelji te psihička bolest ispitanika utječe na pojavu zlostavljanja i zanemarivanja.

Nacrt studije: istraživanje je provedeno kao presječno istraživanje tijekom svibnja i lipnja 2016. godine na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom Kliničkog bolničkog centra Osijek.

Ispitanici i metode: ispitanici su bili djeca školske dobi (6 – 18 godina) koja se liječe na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom. Korišten je anonimni upitnik koji se sastoji od 10 pitanja o demografskim podacima, 20 pitanja koja upućuju na određeni oblik zlostavljanja i zanemarivanja te 10 pitanja koja se odnose na proživljena traumatska iskustva.

Rezultati: uočena je statistički značajna razlika u pojavnosti zlostavljanja i zanemarivanja. Najzastupljenije je psihičko zlostavljanje. Po dobivenim rezultatima uočena je i statistički značajna razlika kod pojave zlostavljanja i zanemarivanja s obzirom na dob, spol, bolest ispitanika te strukturu obitelji i socioekonomsku situaciju obitelji ispitanika.

Zaključak: uočena je statistički značajna pojavnost zlostavljanja i zanemarivanja djece školske dobi (6 – 18 godina) na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom. Zaključak cijelog ovog istraživanja je da je potrebno povećati pažnju pojavnosti zlostavljanja i zanemarivanja djece i adolescenata što se postiže dobrom edukacijom zdravstvenih djelatnika kako bi na vrijeme uočili slučaj zlostavljanja i zanemarivanja.

KLJUČNE RIJEČI: adolescenti, djeca, Klinički bolnički centar Osijek, Odjel dječje i adolescentne psihijatrije, pojavnost, zanemarivanje, zlostavljanje

10. SUMMARY

The apperence of neglect and abuse behaviour among child and adolescents treated in Departmentz for child and adolescent psychiatry

Objective:The objective of the study was to identify the presence of child abuse and neglect of school children, aged 6 to 18, hospitalized on the Department of Child and Adolescent Psychiatry with outpatient care. Sub-objectives: to identify the most common form of abuse and neglect according to age and gender; to realize how participant's family structure and socioeconomic status, as well as participant's mental illness affect the presence of abuse and neglect.

Study design:Cross-sectional study during May and June 2016 at the Clinical Hospital Osijek, Department of Child and Adolescent Psychiatry with outpatient care.

Participants and methods:The study included school children aged 6 to 18 hospitalized on the Department of Child and Adolescent Psychiatry with outpatient care. The method of research was an anonymous questionnaire. The questionnaire consists of 10 questions on demographic data, 20 questions indicating certain form of abuse and neglect, and 10 questions on experienced trauma.

Results:A significant difference between the presence of abuse and the presence of neglect was noticed. The most present is emotional abuse. The results show statistically significant difference between age, gender and participant's illness, as well as between participant's family structure and socioeconomic status.

Conclusion:Statistically significant presence of abuse and neglect of children aged 6 to 18 hospitalized on the Department of Child and Adolescent Psychiatry with outpatient care was noticed. General conclusion of this study is a greater need to recognize the presence of abuse and neglect, which can be achieved through better education of health care workers in order to recognize a case of child abuse and neglect on time.

KEY WORDS: adolescents, children, Clinical hospital Osijek, Department of Child and Adolescent Psychiatry, neglect, presence, abuse

11. LITERATURA

1. Bilić V, Buljan-Flander G, Hrpka H. Nasilje nad djecom i među djecom. 1. izd. Zagreb: Naklada Slap; 2012.
2. Townsend CM. Psychiatric Mental Health Nursing. 6. izd. Philadelphia: F.A. Davis Company; 2009.
3. Dodig Ćurković K, Franić T, Radić J, Ćurković M. Psihopatologija dječje i adolescentne dobi. 1. izd. Osijek: Svjetla grada; 2013.
4. Berk LE. Psihologija cjeloživotnog razvoja. 3. izd. Jastrebarsko: Naklada Slap; 2007.
5. Vasta R, Haith MM, Miller SA. Dječja psihologija. 3. izd. Jastrebarsko: Naklada Slap; 2005.
6. Graovac M. Adolescent u obitelji. *Medicina fluminensis*. 2010;46:261-266.
7. Hampton RL, Newberger EH. Child Abuse Incidence and Reporting by Hospitals: Significance of Severity, Class, and Race. *Am J Public Health*. 1985;75:56-60.
8. Palardy JM. Some types of children-at-risk. *Education*. 1995;115:635-633.
9. Walrath CM, Ybarra ML, Sheehan AK, Holden EW, Burns BJ. Impact of Maltreatment on Children Served in Community Mental Health Programs. *J Emot Behav Disord*. 2006;14:143-156.
10. Lindell C, Svedin CG. Physical child abuse in Sweden: A study of police reports between 1986 and 1996. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 2001;36:150-157.

12. ŽIVOTOPIS

Ime i prezime: Elizabeta Tomljenović

Datum i mjesto rođenja: 6.6.1993. Slavonski Brod, Hrvatska

Adresa: Matije Gupca 12, 35252 Sibirj

Telefon: 095/5143279

E-mail: elizabeta.tomljenovic66@gmail.com

Obrazovanje:

2013. – 2017. Sveučilišni preddiplomski studij Sestrinstva, Medicinski fakultet Osijek

2008. – 2012. Srednja medicinska škola, Slavonski Brod

2000. – 2008. Osnovna škola Ivan Mažuranić, Sibirj

13.PRILOZI

Prilog 1.: Dopuštenje Povjerenstva za etička i staleška pitanja medicinskih sestara i tehničara za provođenje istraživanja na Kliničkom odjelu za dječju i adolescentnu psihijatriju Kliničkog bolničkog centra Osijek

Prilog 2.: Obavijest za roditelje/skrbnike ispitanika u istraživanju

Prilog 3.: Informirani pristanak roditelja/skrbnika ispitanika na sudjelovanju u istraživanju

Prilog 4.: Anketni upitnik

Prilog 1.: Dopuštenje Povjerenstva za etička i staleška pitanja medicinskih sestara i tehničara za provođenje istraživanja na Kliničkom odjelu za dječju i adolescentnu psihijatriju Kliničkog bolničkog centra Osijek

Elizabeta Tomljenović

Matije Gupca 12, Slavonski Brod

Tel. 035 426-311; mob: 095/514-32-79

e-mail: elizabeta.tomljenovic66@gmail.com Povjerenstvo za etička i staleška pitanja

medicinskih sestara i tehničara

Kliničkog bolničkog centra Osijek

ZAMOLBA

Poštovani, molim Vas da mi odobrite provođenje istraživanja na Zavodu za psihološku medicinu, dječju i adolescentnu psihijatriju s temom „Pojavnost zlostavljanja i zanemarivanja među djecom i adolescentima, a koji se liječe na Odjelu za dječju i adolescentu psihijatriju“. Istraživanje će biti vođeno pod mentorstvom doc. dr. sc. Katarina Dodig Ćurković, dr. med.. Istraživanje će provoditi metodom anketiranja, pri čemu će ispunjavanje ankete biti anonimno i dobrovoljno. Ispitanicima će biti zajamčena anonimnost, pa se s toga dobiveni podatci anketnim upitnikom ni na koji način neće moći povezati s osobnim podacima ispitanika. Uvid u ankete imati će samo ja kao istraživač. Upitnici će biti pohranjeni do završetka istraživanja na sigurnom mjestu, a nakon istraživanja biti će uništeni. Statističar će napraviti obradu podataka već unesenih u bazu. Cilj istraživanja je saznati pojavnost zlostavljanja i zanemarivanja djece školske dobi (6-18godine) na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom, uz podciljeve koji su najčešći oblici zlostavljanja i zanemarivanja s obzirom na dob i spol, kako struktura obitelji utječe na pojavu zlostavljanja i zanemarivanja, kako socioekonomska situacija utječe na pojavnost zlostavljanja i zanemarivanja te kako psihička bolest utječe na pojavu zlostavljanja i zanemarivanja. Ispitivanje će se provoditi na Zavodu za psihološku medicinu, dječju i adolescentnu psihijatriju, KBC Osijek. Kriterij za uključivanje će biti bolesnici 6 do 18 godina koji se liječe na Odjelu za dječju i adolescentnu psihijatriju sa dnevnom bolnicom. Koristit će se anketni upitnik. Podatci će se prikupljati 2 mjeseca.

U prilogu dostavljam:

- Odobrenje pročelnika i glavne med.sestre Zavoda za psihološku medicinu, dječju i adolescentnu psihijatriju
- Obavijest i informirani pristanak za roditelje/skrbnike ispitanika
- Anketni upitnik

U Osijeku, 16.03.2016.

S poštovanjem,

Elizabeta Tomljenović

Prilog 2.: Obavijest za roditelje/skrbnike ispitanika u istraživanju

OBAVIJEST ZA RODITELJE/SKRBNIKE ISPITANIKA U ISTRAŽIVANJU

Poštovani,

Molim vas za sudjelovanje Vaše djece u istraživanju za izradu završnog rada pod naslovom „Pojavnost zanemarivanja i zlostavljanja među djecom i adolescentima a koji se liječe na Odjelu za dječju i adolescentnu psihijatriju“. Ovo istraživanje provodi Elizabeta Tomljenović, studentica 3. godine preddiplomskog studija Sestrinstva Medicinskog fakulteta Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku.

Molim vas da ovaj formular pročitate u cijelosti, te da prije pristanka za sudjelovanje Vašeg djeteta u istraživanju postavite bilo koja pitanja koja Vas zanimaju.

SVRHA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje će se provesti pomoću nestrukturiranih, anketnih, anonimnih upitnika čiji će rezultati biti analizirani statističkim metodama u svrhu izrade završnog rada na preddiplomskom studiju Sestrinstva. Ispitanicima, Vašoj djeci će biti zajamčena anonimnost, pa se s toga dobiveni podatci anketnim upitnikom ni na koji način neće moći povezivati s osobnim podacima ispitanika odnosno Vašim djetetom. Cilj istraživanja je saznati pojavnost zlostavljanja i zanemarivanja djece školske dobi(6-18 godina) na Odjelu dječje i adolescentne psihijatrije s dnevnom bolnicom.

Prilog 3.: Informirani pristanak roditelja/skrbnika ispitanika na sudjelovanju u istraživanju

INFORMIRANI PRISTANAK RODITELJA/SKRBNIKA ISPITANIKA NA SUDJELOVANJU U ISTRAŽIVANJU

Pročitao/la sam ovaj formular o sudjelovanju u istraživanju koje provodi Elizabeta Tomljenović, studentica studija Sestrinstva pod naslovom „Pojavnost zlostavljanja i zanemarivanja među djecom i adolescentima a koji se liječe na Odjelu za dječju i adolescentu psihijatriju“, a u svrhu informiranog pristanka roditelja/skrbnika djeteta/ispitanika u cijelosti. Dana mi je mogućnost postavljanja svih pitanja vezanih za ovu studiju. Na pitanja mi je odgovoreno na način koji mi je bio razumljiv. Svrha i korist ove studije su mi objašnjeni. Razumijem da je anonimnost moga djeteta/ispitanika kao i anonimnost njegovih odgovora u potpunosti zajamčena.

Potpisom ovog obrasca bez prisile pismeno potvrđujem sudjelovanje svoga djeteta u istraživanju.

Tiskano ime i prezime roditelja/skrbnika

Potpis

Tiskano ime i prezime studentice

Potpis

ELIZABETA TOMLJENOVIĆ

U Osijeku, _____

Prilog 4.: Anketni upitnik

Odgovori na postavljena pitanja zaokruživanjem ili dopisivanjem gdje je to potrebno!

OSOBNNE INFORMACIJE

1. Koliko imaš godina? _____

2. Spol: Muški Ženski

3. Imaš li kakvu bolest? Da Ne

Ako Da, koju: _____

INFORMACIJE O OBITELJI

4. S kim živiš?

a) s oba roditelja

b) s jednim roditeljem

c) djedovi/bake ili druga rodbina

d) drugo (navedi) _____

5. Koliko imaš braće ili sestara? : _____ (Upiši broj)

6. Jesu li ti roditelji zaposleni?

a) oba zaposlena b) jedan zaposlen c) obadvoje nezaposleni

7. Imaš li svoju vlastitu sobu? Da Ne

8. Ima li tvoja obitelj vlastiti auto? Zaokruži broj pored odgovora.

Ne 0 Da, jedan 1 Da, dva ili više 2

9. Koliko kompjutera(laptopa) ima tvoja obitelj?

Nijedan 0 Jedan 1 Dva 2 Više od dva 3

10. Kako bi procijenio materijalne prilike svoje obitelji?

1) puno lošije od većine vršnjaka 2) lošije od većine vršnjaka

3)prosječne

4) bolje od većine

5) puno bolje od većine vršnjaka

Molim te pročitaj ovu listu događaja koji se događaju ljudima i označi događaje koji su se tebi dogodile tako da zaokružiš odgovor označen sa „DA“. Potom ocijeni koliko je taj događaj nepovoljno utjecao na tebe na skali od 0 do 3.

Događaj

1. Jesu li se tvoji roditelji svadali?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

2. Jesu li se tvoji roditelji razveli?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

3. Da li je tvoj brat ili sestra napustio/la dom ili se odselio/la?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

4. Ima li netko od tvojih roditelja problema sa zakonom?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

5. Je li netko od tvojih roditelja otišao u zatvor?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

6. Je li došlo do smanjenja u novčanoj zaradi tvoji roditelja?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

7. Jesi li imao/la problema s bratom ili sestrom?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

8. Jesi li se svađao/la sa svojim roditeljima?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

9. Jesi li pohađao/la nastavu po specijalnom/dodatnom programu?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

10. Jesi li imao/la problema sa učenjem?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

11. Jesi li ponavljao/la razred?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

12. Jesi li bio/la ozbiljno bolestan ili povrijeđen?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

13. Jesi li raskinuo/la vezu s dečkom/djevojkom?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

14. Da li te je itko ikada od strane prijatelja ozljedio (udaranje rukama, nogama, šamaranje, štipanje, čupanje, ugrizi, opekotine)?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

15. Da li te je itko ikada od strane prijatelja uvrijedio (ružne i uvredljive riječi)?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

16. Da li te je itko tražio novce ili neke stvari/ predmete od tebe kroz ucjenu i prijetnje?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

17. Da li ti je itko ikada od strane prijatelja što ružno rekao o tebi?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

18. Da li si ikada primio/ primila poruku preko interneta koja govori loše o tebi?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

19. Da li si ikada isključen/a iz zajedničkih igri od strane prijatelja?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

20. Da li si ikada bio/bila prisiljen/a na nešto?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

21. Da li ti roditelji nisu da li da jedeš, a imali su mogućnost ti dati?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

22. Da li te roditelji nisu puštali u/omogućili ti školu, a mogli su?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

23. Da li su ikada tvoji roditelji bili pod utjecajem alkohola, droge ili drugih psihoaktivnih tvari te se nisu mogli brinuti o tebi?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

24. Jesi li bio u nepogodi poput potresa, požara, oluje, tornada, ili poplave?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

25. Jesi li bio u teškoj nesreći poput ozbiljne prometne nesreće ili pada?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

26. Jesi li bio udaran, gađan ili pretučen kod kuće? (NE UKLJUČUJE tučnjave u igri s braćom ili sestrom)

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

27. Jesi li vidio da je član tvoje obitelji bio udaran, gađan ili pretučen kod kuće?(NE UKLJUČUJE tučnjave u igri s braćom ili sestrom)

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

28. Jesi li bio pretučen, jesu li pucali na tebe, ili su ti prijetili da ćeš biti teško ozlijeđen u školi, susjedstvu ili gradu?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

29. Je li netko dirao tvoje intimne dijelove kada to nisi želio/la?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

30. Jesi li ikad bio /la prisiljen na seks s nekim kada to nisi želio/la?

Da Ne

Iskustvo bilo?

0= Ne uopće 1= Pomalo 2= Prilično loše 3= Vrlo loše

Zahvaljujem se na trudu i vremenu!